

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Rakennettuun ympäristöön on sidottu merkittävä osa Suomen kansallisvarallisuudesta. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä tulee tulevaisuudessa olemaan varasto rakennettuun ympäristöön liittyvälle tiedolle ja palvelemaan etenkin valtakunnallisia ja ylikunnallisia rakennettuun ympäristöön liittyviä tietotarpeita. Suomen ympäristökeskus (SYKE) pitää tärkeänä yhtenäisen valtakunnallisen rakennetun ympäristön tietojärjestelmän luomista. Yhteentoimivuus, valtakunnallinen tietojärjestelmä ja tietopohja mahdollistavat merkittäviä työajan ja kustannusten säästöjä monissa sekä julkisen että yksityisten toimijoiden prosesseissa. Digitalisaation avulla saadaan myös nykyistä tarkempaa ja kattavampaa tietoa rakennetun ympäristön kehittämiseen ja esimerkiksi ilmastotavoitteiden saavuttamisen avuksi.

Yleisesti, mutta erityisesti nykyisessä maailmantilanteessa, on hyvä, että digitaaliseen turvallisuuteen on kiinnitetty esitysluonnoksessa huomiota. SYKE pitää tärkeänä, että kansallisella tasolla määritellään kriittinen infrastruktuuri ja siihen liittyvä tietoaineisto sekä ohjeistetaan kuntia tiedon luokitteluun.

Esitysluonnoksen säädöskohtaisissa perusteluissa ehdotetun lain 3§ osalta sanotaan, että ”Tilastotietoa voitaisiin käyttää esimerkiksi vähähiilisyyden ja materiaalitehokkuuden kehittymisen yhdyskuntarakenteessa ja rakennuskannassa seuraamiseen sekä lainsäädännön toimivuutta ja rakentamisluvituksen kehittymisen seurantaan.” Näkökohta on hyvin tärkeä, koska rakennuksia koskevien tietojen tilastointi on kaiken kaikkiaan tällä hetkellä puutteellista, mikä vaikeuttaa rakennuksien ympäristövaikutuksia koskevan ohjauksen tehokasta kehittämistä ja ohjauksen vaikutusten seuranta. Jotta uudistus olennaisesti parantaisi tilannetta, tulisi rakennuskohteista saatavien tietojen sisältö määrittää seuranta hyvin palvelevaksi. Olennaista olisi kiinnittää huomiota rakennuksen energiankulutusta koskevien tietojen läpinäkyvyyteen ja selkeyteen.

Ehdotetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmän rekisterinpitäjiä ovat Suomen ympäristökeskus, kunnat ja maakuntien liitot. Tietojärjestelmään luovuttavat henkilötietoja kuntien ja maakuntien liittojen lisäksi Digi- ja väestötietovirasto, Maanmittauslaitos ja Verohallinto. Hallituksen esityksessä ei ole nimenomaisesti otettu kantaa, tuleeko SYKEstä edellä mainittujen viranomaisten luovuttamien henkilörekistereiden osalta rekisterinpitäjä siinä vaiheessa, kun tiedot siirtyvät rakennetun ympäristön tietojärjestelmään vai tuleeko kyseeseen mahdollisesti yhteisrekisterinpitäjä, kuten kuntien ja maakuntien liittojen tapauksessa. SYKEN näkemyksen mukaan tätä asiaa tulisi tarkentaa hallituksen esityksessä.

Ehdotetun lain 10 §:n mukaan SYKellä on oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta. Perusteluiden mukaan tiedot haettaisiin tarvittaessa, lähtökohtaisesti ei massalatauksina vaan kohdennetusti. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän (RYTJ) tietojen ajantasaisuus on osittain riippuvainen myös muilta viranomaisilta saatavasta ajantasaisesta tiedosta. SYKE pitää erittäin tärkeänä, että kiinteistötietojärjestelmän, kansallisen maastotietokannan ja väestötietojärjestelmän tietoja voidaan käyttää ajantasaisina rajapintojen tai muutostietopalveluiden kautta, jotta RYTJ:n tiedot pysyvät ajan tasalla.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

SYKE pitää yleisesti maankäyttö- ja rakennuslakiin tehtäviä muutoksia tarkoituksenmukaisina. Muutokset mahdollistavat kaavojen laatimisen valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa, mikä puolestaan mahdollistaa tärkeän koneluettavan tietopohjan rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

-

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

SYKE katsoo, että esitetty 5 § on tallennettavien tietojen minimisisällön osalta riittävän kattava. SYKE pitää tärkeänä, että kuntien ja maakuntien liittojen on näiden tietojen lisäksi myös mahdollista halutessaan toimittaa tietojärjestelmään muita kaavaan olennaisesti liittyviä aineistoja: esimerkiksi kaavan liitteitä ja selvityksiä. Tämä antaa kunnille mahdollisuuden hyödyntää tietojärjestelmää esimerkiksi lausuntomateriaalin esille asettamisessa. SYKE katsoo, että tätä mahdollisuutta olisi hyvä avata paremmin säädöskohtaisissa perusteluissa.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

SYKE katsoo, että esitysluonnoksessa ehdotettu tietosisältö huomioi hyvin tulevan tietojärjestelmän määrittelyssä esiin nousseiden käyttötapauksen tarpeet.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Esitysluonnoksen perusteluissa todetaan, että "Tavoitteena on, että INSPIRE-velvoitteet voidaan hoitaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmän palveluiden kautta." SYKEN näkemyksen mukaan ehdotettu 14 § ei ole riittävän selvä INSPIRE-rajapintapalveluiden tarjoamisen osalta. Ehdotus ei mahdollista myöskään avoimien kansallisten rajapintojen tarjoamista.

Pysyvä rakennustunnus on tunnistettu henkilötiedoksi luokiteltavaksi, ja tiedonhallintalain perusteluissa lukee, että "Viranomaisen olisi erikseen selvitettävä tiedonsaantioikeuden lisäksi, onko tietoluovutuksen saajalla henkilötietojen suojaa koskevien säännösten perusteella oikeus käsitellä luovutettavia henkilötietoja". Avoimessa rajapinnassa tällainen tarkastelu ei ole mahdollista.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi SYKE katsoo, että avoimista rajapinnoista tulisi säätää erillisessä omassa pykälässä, eikä nojautua pelkästään tiedonhallintalain 24 b §:n säännöksiin.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

SYKEN näkökulmasta lainsäädännön kannalta olennaiset asiat on arvioitu riittävällä tarkkuudella.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Vaikka lakia on valmisteltu tiukassa aikataulussa, SYKE kokee vuorovaikutuksen olleen avointa ja tiivistä.

Malmi Päivi
Suomen ympäristökeskus SYKE